Przesyłka opłacona ryczałtem

AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina tris kartus savaitėje

DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams — „ŪKININKĄ"
Vaikams — „VARPELĮ"

Nr. 2 (84) | Vilnius 1939 m. sausio 5 d. (ketvirtadienis) | Antri metai

ABU LABU ARBA DU TREJETUKAI

Jei dar anksčiau žmonės tikėdavo, kad politikoje yra padorumo bei teisingumo, tai paskutiniu metu galutinai paaiškėjo, kad politikos gyvenime yra tik vienas dėsnis, vienas argumentas — kumštis. Kas turi stipresnį kumštį, kitaip sakant, kas yra galingesnis, kas savo jėgą gerai moka panaudoti ir visokiais būdais pasiteisinti, tas ir yra teisingas, ar bent teisingu pats save laiko. Ši didelė ir pagrindinė politikos gyvenimo tiesa, pasakytumėm, kertinis politikos rūmų akmuo ypač pasidarė visiems matomas po Didžiojo karo. Pav., 1921 metais įvyko Gruzijos okupacija (raudonųjų imperialistų darbas), 1935 metais Abisinijos okupacija (juodųjų imperialistų darbas) ir 1938 metais Austrijos ir Sudetų okupacija (rudųjų imperialistų darbas) yra tai vieni stambiausių tarptautinio pobūdžio prasikaltimų. Iš jų reikia daryti aiški išvada, kad Trečias Internacionalas ir Trečias Reichas niekuo vienas nuo kito nesiskiria. Gal tik spalva: vieni nudažyti raudonai, kiti — rudai. (Apie fašistinį Italijos imperializmą plačiau nekalbame, nes jis Europos mažoms valstybėms mažiau pavojingas).

Ir tikrai. Rusijos komunistai nuo pat įsigalėjimo skelbia ir vykdo pasaulinės revoliucijos šūkius, o hitlerininkai įrodinėja, kad vokiečių tautai maža žemių ir jas griebia, kur galėdami. Ir jei iki šiol Trečiajam Internacionalui nepavyko įvykdyti pasaulinės revoliucijos ir tuo pačiu nualinti visos Europos, tai tik todėl, kad daugelis tautų neužsikrėtė komunizmo bakterijomis, neapkvaišo nuo komunistinės agitacijos garų. Bešališkai kalbant, reikia pasakyti, kad pasidavę komunistinei propagandai žmonės yra panašūs į raupsuotuosius, kurie išsigydyti galėtų tik ten, iš kur yra kilusi liga.

Panašiai yra su hitlerizmu, kuris ir gi ne mažai žmonių apkvaišina. Skirtumas tik tas, kad komunizmui daugiausia įtiki žydai, o nuo hitlerizmo bėga, jo nekenčia. Tačiau palikus žydus nuošaly, tenka pasakyti, kad kaimyninėms Vokietijos valstybėms hitlerizmu persisunkę vokiečiai ir jų apkvaišinti ne vokiečiai yra ne mažiau pavojingi, negu komunistai. Vieni ir kiti mažesnėms ir mažosioms tautoms neša pražūtį, veria ant kaklo kilpą. Kas to pavojaus nemato, tas iš viso nenusivokia, kas šiuo metu darosi pasaulyje.

Laimė, mažesnių ir mažų valstybių politinio gyvenimo vairuotojai ne nuo vakar yra supratę didelį pavojų iš abiejų trejetukų ir, kaip galėdami, kaip išmanydami, ginasi. Laikas būtų šis pavojus suprasti ir plačiosioms gyventojų masėms, laikas būtų įsigilinti į pagrindinį dalyką, kuris aiškiai rodo, kad abudu trejetukai mažoms tautoms yra karstas. Vienintelis ilgam ar trumpam išsigelbėjimas, vienintelė išeitis — gyventi savomis, nors ir neišreklamuotomis idėjomis. Mažesnės ir mažos valstybės viena kitai nėra pavojingos, viena kitos nesiruošia užgrobti ir jei ginčijasi, jei įvyksta nesusipratimų, tai tik dėl mažmožių, kuriuos vardan laisvės ir nepriklausomybės, kaip galima greičiau reikėtų likviduoti. Ypač ši aplinkybė įsidėmėtina valstybėms, kurioms likimas paskyrė gyvenamąją vietą prie raudonojo ar rudojo imperializmo, ar netgi tarp abiejų. Tolimesnėms, o ypač didžiosioms valstybėms, kurių tautos politiškai yra subrendusios ir prie visa ko pasiruošusios — abiejų trejetukų pavojus nėra toks baisus.

Buvo laikas, kad Europą atakavo Trečiasis Internacionalas, dabar ją atakuoja Trečiasis Reichas. Tiesa, šiuo metu lyg ir aprimo, bet greičiau bus tai tyla prieš audrą, kuri dar ne kartą kils ir tai ne kada nors po metų, kitų, bet šiemet, nes didžiųjų valstybių diktatoriai be nepaprastų žygių negali apseiti.

Ši audra, kaip sakyta, yra ypač pavojinga toms valstybėms, prie kurių rudieji imperialistai turi daugiau ar mažiau pretensijų. Kadangi šiuo metu Europoje nėra tokios valstybės, prie kurios rudieji imperialistai neturėtų pretensijų, tai savaime atsiranda reikalas toms valstybėms vienytis viduje ir sueiti ir kuo glaudesnius santykius su kaimyninėmis valstybėmis, kad bendromis jėgomis gelbėtis nuo baisių trejetukų.

Pagaliau, pavojus yra ir tas, kad šie trejetukai vienas kitam yra mirtini priešai ir todėl jų tarpusavi kova taip pat neaplenktų daugelio valstybių, taip brangiai pirkusių savo laisvę. Visa tai aiškiai liudija apie gresiančius mažoms tautoms pavojus ir jų vadus verčia būti ne tik realiais politikais, bet dėti visas pastangas bendrai su kitomis valstybėmis ginti savo tautų laisvę.

Ozone steigiama ukrainų sekcija

1938 metais pertvarkant ozoną, prie šios partijos buvo įsteigtas mažumų referatas, kurio vedėju paskirtas buvęs ilgametis dienraščio „Gazeta Polska" korespondentas Kaune T. Katelbachas. Tačiau ligi šiol apie šio referato veikimą nieko nebuvo pranešta, ar jame yra atskirų tautinių mažumų sekcijos, ar referatas bus paliktas bendro pobūdžio. Dabar kai kurie lenkų laikraščiai praneša, kad Ozono mažumų referate būsianti įsteigta ukrainų sekcija, kuri rinksianti atitinkamą medžiagą, iš kurios ozono vadovybė norinti ruošti tam tikrus projektus.

Ryšium su šios sekcijos steigimu lenkų spaudoje pasirodė sensacingų žinių apie ozono planus ne tik ukrainų, bet ir visų tautinių mažumų atžvilgiu.

Čemberleno kelionė į Rymą

Kai Prancūzijos vyriausybė pakartotinai priminė, kad premjeras Čemberlenas nemėgintų taikinti prancūzų su italais — buvo manoma, kad po to Čemberlenui nėra tikslo važiuoti į Rymą. Tačiau oficialiai buvo pranešta, kad Čemberlenas su savo ministeriu Halifaksu Ryme kalbėsis apie naminį Ispanijos karą. Iš kitos betgi pusės žinoma, kad santykiai yra pašlije ne tik tarp Italijos ir Prancūzijos, bet daug kas reikėtų išlyginti ir Italijos-Anglijos santykiuose. Aišku, kad šie klausimai anglams labiau siai rūpi ir apie juos Ryme bus plačiai ir išsamiai kalbama.

Dabar jau yra oficialiai paskelbta, kada Anglijos ministeriai į Rymą važiuos, kaip Ryme praleis laiką ir su kuo kalbėsis.

Ta proga anglų spauda praneša, kad prieš Čemberleno atsilankymą Ryme Prancūzijos ir Anglijos vyriausybės suderino savo nusistatymus svarbiausiais klausimais.

Iš to daroma išvada, kad Prancūzija su Anglija ir toliau laikysis bendros politinės linijos.

Naujųjų Metų sutikimas Lietuvoje

Naujųjų Metų proga Lietuvos Valstybės Prezidentą Antaną Smetoną pasveikino telegramomis Latvijos, Estijos, Suomijos ir Čekoslovakijos prezidentai. Panašiai padarė ir Lietuvos Prezidentas.

Taip pat Lietuvos užsienių reikalų ministras J. Urbšys pasikeitė sveikinimo telegramomis su Latvijos užsienių reikalų ministru.

Naujųjų Metų išvakarėse ministras pirm. Vladas Mironas pasakė per radiją kalbą. Jis suminėjo praėjusiais metais laikotarpį ir per visą nepriklausomo gyvenimo atsiektus Lietuvos laimėjimus ir nurodė kai kurias pareigas. Pažymėjęs, kad dabar tarptautiniai įvykiai Lietuvą statą prieš sunkesnius uždavinius, Ministras Pirmininkas pasakė: „Būkime tad vieningi, są žiningai dirbkime savo darbą. Mylėkime savo kraštą. Meilė, Dievui padedant, mus vienys ir stiprins. Džiaugdamiesi pirmo dvidešimtmečio laimėjimais, drąsiai ženkime į antrą dvidešimtmetį su dides niu tikėjimu ir viltimi".

Kaune Naujieji Metai sutikti prie karo Muziejaus, Karininkų Ramovėje ir paskirų organizacijų būstinėse. Karo Muziejaus bokšte išmušus 24 val. orkestras sugriežė Tautos himną. Tuo pat metu laimingai Lietuvos ateičiai ėmė skambėti laisvės varpas ir kovų varpai. Į padanges buvo paleistos raketos, kurios tamsą nušvietė lietuvių tautinėmis spalvomis. Į gausiai susirinkusius kauniečius kalbėjo pulk. Šarauskas.

Karininkų Ramovėje surengtame sutikime dalyvavo ministrai, aukštieji karininkai ir šiaip žymesni svečiai. Pas juos ir pas tautininkus buvo atsilankęs ministras pirm. Vl. Mironas, kuris pasakė pritaikintas kalbas.

Airiai nepasiduoda anglams

Kaip žinia, šiemet pavasarį ar vasarą vyks į Kanadą Anglijos karalius Jurgis VI, kuris ta proga apsilankys ir Jungtinėse Amerikos Valstybėse, kur jį atvykti užprašė Amerikos prezidentas Ruzveltas.

Dabar pranešama, kad šiemet pavasarį vyks į Jungtines Amerikos Valstybes ir Airijos premjeras de Valera. Jį taip pat užprašė apsilankyti Amerikoje prezidentas Ruzveltas.

Airijos premjeras dalyvaus tarp tautinės parodos New Yorke atida rymo iškilmėse ir paskui lankys didesnius Amerikos miestus, ku riuose gyvena daug airių, kurių tarpe de Valera yra labai gerbiamas.

Labdaros kongresas Kaune

Prieš pat Naujuosius Metus Kaune įvyko pirmasis labdaros Kongresas Lietuvoje. Jame buvo skaitomos paskaitos tokiomis temomis: „Kultūrinės katalikų organizacijos ir gailestingieji darbai", „Labdarai ir socialiniai globai darbininkų paruošimas", „Motinos ir vaiko teisinė padėtis", „Kaimo švara ir higiena", „Moters ir vai ko sveikata kaime". Be to, svarstyti bendri labdaros reikalai.

Kongresą sveikino vidaus reikalų ministras S. Leonas, kuris pažymėjo, kad vyriausybė remiantį visas Lietuvos labdaringas organizacijas, per metus skirdama joms 1.350.000 litų pašalpos.

Kongresas nutarė: 1) pravesti plačią švaros ir higienos propagandą periodinėje ir neperiodinėje spaudoje; 2) ruošti kursus, paskaitas, švaros ir higienos savaites, parodas, įtraukti į tą darbą visas kultūrines ir socialines organizacijas, įstaigas, šviesuomenę; 3) visomis priemonėmis kovoti su žmonių girtavimu, skleisti žinias apie aštrias ir chroniškas ligas; 4) ypatingai skiepyti higienos žinias ir švarą jaunuomenėje. Šalia to kongresas pageidavo, kad vengungių ir bevaikių šeimų sąskaiton būtų palaikomos ir šelpiamos tos šeimos, kurios turi daugiau vaikų.

Popiežiaus linkėjimai Lietuvai

Gruodžio 29 dieną popiežius Pius XI buvo priėmęs pas save Lietuvos atstovą Vatikane dr. Graužinį, per kurį perdavė Lietuvos Valstybės Prezidentui, Lietuvos vyriausybei ir visai lietuvių tautai savo geriausius linkėjimus.

Šventasis Tėvas per pasikalbėjimą reiškė jam pažįstamai Lietuvai ypatingą palankumą, linkėdamas jai ramybės ir visokiariopos gerovės. Priėmimo pabaigoje popiežius suteikė visai Lietuvai ir lietuvių tautai savo palaiminimą.

Žinios iš Klaipėdos

— Lietuvos ministrų tarybos nutarimu, nuo šio laiko į centro valdžios įstaigas Klaipėdos krašte pirmiausia būsią priimami Klaipėdos krašto gyventojai. Interesantai centro valdžios įstaigose turi teisę vartoti arba lietuvių arba vokiečių kalbas. Taip pat ir valdininkai turėsią jiems atsakyti jų vartojamąja kalba. Tokios pat abejų kalbų lygybės būsią reikalaujama iš autonominių įstaigų. Iškelti iš Klaipėdos krašto centro valdžios valdininkai būsią grąžinami į Klaipėdos kraštą, jeigu jie to prašysią.

— Gubernatorius V. Gailiaus siūlymu, ministrų taryba nutarė Klaipėdos krašte panaikinti centro valdžios saugumo policiją ir jos pareigas perduoti krašto autonominei policijai.

— Akcinės „Pažangos" bendrovės Kaune direktorius Vincas Rastenis perkeltas į Klaipėdą ir nuo Naujų Metų paskirtas dienraščio „Vakarų" vyriausiuoju redaktoriumi.

— Iš Klaipėdos krašto jau baigia kraustytis visi žydai. Jų turėtas prekybos ir pramonės įmones nupirko vietos lietuviai arba vokiečiai.

Vokiečiai savo parašų nevertina

Prieš porą metų Anglijos ir Vokietijos atstovai pasirašė vadinamąją jūrų sutartį, pagal kurią Vokietija gali turėti 35% viso Anglijos laivyno dydžio. Anglai tada guodėsi, kad vokiečiai gaminsis tiek laivų, kiek numatyta sutartyje. Tuo tarpu dabar paaiškėjo, kad vokiečiai ir nemanė laikytis pasirašytos sutarties, bet statėsi laivų tiek, kiek yra numatyta jų ginklavimosi programoje, visiškai neklausdami anglų.

Apie tai Vokiečiams vyriausybė oficialiai pranešė Anglijos vyriausybei ir pasiūlė vėl derėtis. Aišku, kad anglai derėsis, bet šiuo žygiu vokiečiams tikrai bus pripažinta daug didesnė laisvė statytis karo laivus.

Ir kaip jie dėl to aiškinasi

Vokiečių pasisakymas, kad jie turi statytis povandeninių karo laivų daug daugiau, negu yra numatyta Anglijos—Vokietijos sutartyje, — Europoje padarė didelį įspūdį. O juo labiau, kad jau 1937 metais anglai buvo tyliai sutikę su vokiečių skubiu karo laivyno didinimu. Vokiečiai, numatydami, kad jų pasisakymas dėl naujų karo laivų statybos sukels daug kalbų, iš anksto „pasiaiškino". Girdi, paskutiniu metu statosi daug visokių karo laivų Sovietų Rusija, todėl negalinti atsilikti ir Vokietija. Be to, nežinia, koks galutinis bus Ispanijos likimas. Todėl vokiečiai norėtų, kad kai kuriuose Ispanijos karo uostuose jie galėtų laikyti savo povandeninius laivus.

KUO PRANCŪZAI BLOGESNI

Vokietijos pareiškimas, kad ji statysianti daug naujų povandeninių karo laivų, Paryžiaus spaudoje sukėlė didelio susirūpinimo. Visi Prancūzijos laikraščiai plačiai aprašinėja netikėtą Vokietijos žygį jūrų ginklavimosi srityje ir iš to daro išvadas.

Prancūzų spauda įrodinėja, kad dabar Prancūzija turinti skubiai statytis kuo daugiau povandeninių karo laivų. Mat, italai turi beveik tiek pat povandeninių laivų, kiek prancūzai, o kai tokių laivų daug turės ir vokiečiai, tai Prancūzija galinti atsirasti dideliame pavojuje ir todėl reikia kuo daugiau statytis povandeninių laivų.

KULTŪRINĖS ŽINIOS

Lietuvos vakarai skaičiais

Lietuvos Rytai ir Vakarai—tai du kraštai, kuriems nuo seniausių laikų tekdavo susidurti su svetima jėga ir kultūra.

Senovėje lietuviai veržėsi į rytus, užkariaudami didelius slavų plotus, o vakaruose gynėsi patys nuo germanų. Keletui amžių praėjus, lietuvių gyvenamasis plotas tiek rytuose, tiek vakaruose sumažėjo. Dalis lietuvių, pamiršusi savo kalbą ir kilmę, prisišliejo prie kitų tautų. Tačiau visai išnaikinti buvusios tautos žymes nutautėjusiose plotuose labai sunku. Kaip atrodo mūsų krašto plotai, kur lietuviškai nebekalbama, žinome ir apie tai dažnai parašome. Tačiau skaitytojams, be abejo, įdomu ir tolimesni lietuvių tautos kraštai, ilgus amžius buvę svetimųjų valdžioje ir įtakoje.

Paskutiniu metu ryšium su seimelio rinkimais ypač daug buvo rašoma apie Klaipėdos kraštą, Lietuvos vakarus, kur esą žymiai daugiau vokiečių, negu lietuvių. Pažiūrėkim, kaip yra iš tikrųjų. Ilgas svetimųjų viešpatavimas, tiesa, paliko gilius pėdsakus to krašto žmonių sielose. Bet neįstengė galutinai išplėšti kalbos. Ir susidarė keista nesąmonė. Lietuvių tautos žmonės, kurių gyslose teka lietuviškas kraujas, kurie kalba savo protėvių kalba, nekenčia savo brolių!

Sunku būtų tačiau tų lietuvių nelaikyti savo žmonėmis. Šiaip ar taip jie gyvena lietuviškame krašte. Pažiūrėkime, ką sako apie to krašto lietuvių nutautimą skaičiai *).

18 amžiaus pabaigoje Ch. G. Mielcke skaičiavo, kad Mažojoj Lietuvoj yra apie 200.000 lietuvių. Vadinasi, lietuviškose apskrityse jų tuomet buvo žymiai daugiau, kaip vokiečių.

Riba, už kurios 19 amžiaus pabaigoje lietuviai jau beveik visiškai buvo išnykę, Zweckas (Litauen, Stuttgart 1898. 139 psl.) laiko Prėgelio upę, nors pripažįsta, kad ir už šios linijos lietuviškų šeimų dar galima priskaityti šimtus.

Labiausiai atsparūs lietuviai pasirodė Ragainės, Tilžės apskrityse ir Klaipėdos krašte, kur nepaisant kolonizacijos, daugumas lietuvių vis dėlto tebegyveno krūvoj.

Vokiečių statistikos duomenys **) rodo, kad 1825 metais Mažojoj Lietuvoj, žinoma, su Klaipėdos kraštu lietuviškai kalbančių buvo 120.264 arba 32,8% visų gyventojų. Vėliau lietuvių procentas metai iš metų mažėja ir gyventojų surašinėjimo duomenys yra šitoki: 1837—149927 (32,8%); 1852—151248 (28,9%); 1858 — 139716 (25,6%); 1861 — 137346 (24,5%); 1890 — 120115 (19,1%); 1900 — 109311 (17,1%); 1905 — 101307 (15,8%); 1910 — 93603 (14,5%). Savaime suprantama, kad toks nuoseklus lietuvių procento mažėjimas Mažojoj Lietuvoj ėjo ne dėl to, kad lietuvių gimimų skaičius būtų pradėjęs mažėti, bet dėl to, kad lietuviai pradėjo nutausti, pramokę vokiškai, užsirašinėti vokiečiais. Toks reiškinys ypačiai buvo pastebimas miestuose, — miestus atmetus, lietuvių procentas žymiai pašoka.

Tačiau į šiuos vokiečių statistikos duomenis taip pat reikia žiūrėti su tam tikru atsargumu, nes ji jokiu atžvilgiu negalėjo būti lietuviams palanki, priešingai, ji greičiau mažino lietuviškai kalbančių gyventojų skaičių. Tai, be kita ko, patvirtina ir parapijų klebonų vesta statistika, pagal kurią lietuvių skaičius Mažojoj Lietuvoj pašoka bent 5%.

Skyrium dar tenka paminėti Klaipėdos kraštą. 1817 metais jame buvo priskaitoma 54 450 gyventojų, o 1910 — 141.238. Lietuvių jų tarpe 1837 m. buvo 63.290 (67,7%); 1861 — 67.302 (56,5%); 1890—72.181 (52%); 1905—70.062 (49,9%); 1910—69.061 (48,9%).

Bet ir ši Klaipėdos krašto statistika rodo, kad prieš karą lietuviai jame sudarė gyventojų daugumą, nes iš likusių 51,1% reikia dar atmesti kai kurių kitų tautybių gyventojus. O ta aplinkybė, kad vokiečių statistika jokių būdu negalėjo būti palanki lietuviams, kad lietuviai patys, nors jie lietuviškai mokėjo ir kalbėjo, kartais susigundydavo užsirašyti vokiečiais, duoda pagrindo lietuvių skaičių greičiau padidinti, kaip pamažinti.

*) Žiūr. 1938 m. Židinį Nr 12, pusl. 717, 718.

**) Visi žemiau cituojami statistikos duomenys paimti iš V. Vileišio „Tautinių santykių Maž. Lietuvoj" (Kaunas 1935)

Naujos 1939 metų Vilniaus lietuviškos knygos

„Daina lydi mūsų gyvenimo vargus ir džiaugsmus. Daina turi žmogaus stiprinamąją ir gaivinamąją ypatybę. Ji yra žmogui įgimta. Nuo seniausių laikų mūsų tautos bernelis ir mergelė, piemenėlis ir piemenėlė, senukas ir senelė yra savo gyvenimą dainomis apdainavę. Lietuva — dainų kraštas; o lietuvis iš senų senovės — žinomas dainų mėgėjas. Gražu, kai pavasario sulaukus, linksta nuo dainų mūsų laukai ir girios, kai dainuoja mūsų paukščiai ir paukšteliai. Dar gražiau, kai skamba mūsų jaunimo dainos lietuviškame kaime. Bet dažnai atsitinka, kad dainininkas mielai dainuotų ne tik kasdieninę, įprastą, „nudėvėtą", bet ir naują, rečiau girdimą dainą, gyvą, smagią, apskritai — tokią, kuri atitinka jaunimo būdą. Jau seniai jausdami stoką tokios dainų knygelės, kur būtų smagiausių ir suprantamiausių bei atitinkamiausių jaunimui skirtų dainelių, leidžiame šį dainų pluoštelį. Čia išspausdintos kai kurios dainos su gaidomis, kitos—žinomesnės— be gaidų.

Šių dainų leidėjai būtų laimingi ir patenkinti, jeigu mūsų jaunimas, o gal ir senimas, tuo leidiniu norėtų pasinaudoti"—rašo kalbamojo dainų rinkinio pradžioje leidėjai.

Dainų rinkinio vardas — *Mūsų dainos*.

Čia surinkta kelios dešimtys visokio turinio lietuviškų dainų: patriotinių, meilės, jaunimo ir kt. Daugumos dainų lengva, nepaini ir smagi melodija. Beveik kiekvienos dainelės viršuje yra gaidos, kad norintieji, bet nemokantieji dainuoti galėtų išmokti dainos melodiją. Dabar jau mūsų kaime netrūksta žmonių, suprantančių gaidas. Tai vargonininkas, tai buvęs mokytojas, tai studentas, tai mokinys — vis šiaip ar taip įmano melodiją suprasti. Todėl šių dainų leidėjai tarėsi gerai padarysią šalia dainos spausdindami ir melodiją. Kas nemokės gaidų, tam bus tik dainos turinys, kas mokės gaidas — galės pasinaudoti pats ir kitus pamokyti. Dainos aidas plačiai ir toli eina. Reikia tik, kad kas ją pirmas paskleistų. „Mūsų dainas" leidžia „Lietuviškas Baras", o paruošė spaudai, sukompiliavo J. Sinius.

Taip pat paruošta ir jau spausdinama populiari mūsų krašto žmonėms skirta ir gausiai iliustruota Lietuvos istorija, kurią taip pat leidžia „Liet. Baras". Šioje istorijoje bus suprantamiausiu būdu atpasakota kaimui mūsų tautos praeitis nuo seniausių laikų ligi šių dienų. Turinyje aprašomi faktai daug kur bus pavaizduojami paveikslais, kuriuos piešia dailininkas Vladas Drėma. Tai jau seniai laukiama knyga, kuri išėjusi neturi aplenkti nė vienos lietuviškos pastogės. Tos istorijėlės tikslas bus— sąmoningas lietuvis. Kalbamąją liaudžiai skirtą Lietuvos istoriją parašė A. Juškevičius. —*as*.

Lietuvių lenkų unija buvusi didelė istorinė nesąmonė

Taip rašo savaitinis „Prosto z Mostu" laikraštis 1-ame šių metų numeryje. Straipsnis pavadintas: „Unia z Litwą". Autorius S. Nieviadomskis. Straipsnis nėra, tiesą sakant, mokslinio pobūdžio, neparemtas jokiais istoriniais daviniais, bet vis dėlto pareikštos jame mintys yra gana būdingos. Todėl verta jas čia sužymėti.

Yra straipsnyje daug istoriozofiškų momentų, kur autorius nagrinėja, kas būtų buvę, jeigu taip ar kitaip būtų atsitikę ir panašiai. Apie tas visas istorines galimybes čia nekalbėsime. Norisi pateikti išlukštenus tik pačią svarbiausią autoriaus mintį, kuri yra lygi tvirtinimui, kad Lenkijai unija su Lietuva buvusi visais atžvilgiais nenaudinga.

Autorius pastebi, kad iš pradžių lenkų tauta buvusi tautiniu atžvilgiu visai vieninga ir tokia rodėsi ilgą laiką. Ir karalių valdžia taip pat iš silpnesnės darėsi vis stipresnė. Bet kryžiuočių ordino pavojus, o iš tikrųjų, kaip autorius tvirtina, baimė, kad lietuviai nesusidėtų su kryžiuočiais, paskatinusi lenkus sueiti vienybėn su lietuviais. Toji vienybė — tai unija. Įvykdžius uniją*), suėjo kontaktan ne tik dvi valstybės, bet ir dvi tautos, dvi kultūros. Ir kas atsitiko? Autoriaus nuomone, Jagelonų dinastijos laikais kaip tik prasidėjęs karališkos valdžios autoriteto smukimas. Taip buvę todėl, kad nei Jogaila, nei jo palikuonys, kilę iš Lietuvos, nesupratę Lenkijos reikalų, nesupratę lenkų kultūros. Juo labiau, kad tiek visa tuometinė Lietuvos bajorija, tiek kilusieji iš jos karaliai buvę daug žemesnės kultūros, negu lenkų šlėktija. Dėl to, esą Jagelonai neturėję pasisekimo ir pagarbos Lenkijoje. Tuo būdu nusmukusi ir karališkoji valdžia. Dar blogiau, kaip sako autorius, kad Lietuvos įtakai buvę pradėję pasiduoti plačiosios lenkų tautos masės. Apskritai, suėjus Lenkijai unijon su Lietuva dėl įvairių tautybių ir kultūrų susimaišymo prasidėjęs lenkų civilizacijos smukimas. Be to, sunykęs ir tautybės pajautimas. Bendra lietuvių-lenkų valstybė virtusi kažkokiu konglomeratu, kuris pagaliau visiškai žlugo.

Autorius kalba vien tik apie Lenkiją, bet reikia žinoti, kad tie patys blogumai buvo ir Lietuvoje.

Ir kas kaltas, kad taip atsitiko? Nesiimame čia vertinti Jagelonų dinastijos viešpatavimo. Tai istorikų darbas. Bet iš to viso, ką S. Nieviadomskis parašė, atrodo, jog pati lenkų šlėktija yra kalta, kad ji susidėjo su Lietuva ir pražudė ne tik Lenkiją, bet ir Lietuvą. Autoriaus nuomone, būtų buvę daug geriau, jeigu Lenkija ir Lietuva nebūtų suėjusios unijon, o būtų atskirai nepriklausomai gyvenusios. Čia reikia pastebėti, kad Lietuvos bajorija kaip tik ir nenorėjo turėti jokios unijos su Lenkija. Kokiais sumetimais tos unijos nenorėta, sunku šiandie pasakyti. Bet kad Lietuvos bajorijos nuovoka buvo sveika, tai S. Nieviadomskis turėtų tatai pripažinti. Tuo tarpu lenkų šlėktija, nors ir buvusi, kaip autorius tvirtina, daug kultūringesnė už Lietuvos bajoriją, tos sveikos nuovokos visai neturėjo, nes spirte spyrėsi turėti uniją su Lietuva.

Lietuviai visą laiką tvirtina, kad Lietuvos unija su Lenkija buvusi didelė istorinė nesąmonė, kuri buvo privedusi prie didelės katastrofos. Todėl suprantamas yra ir pokarinis lietuvių noras turėti savo atskirą valstybę.

Gaila, kad S. Nieviadomskis gimė keliais šimtmečiais vėliau. Jeigu jis būtų buvęs Liublino unijos pasirašymo metu, tai gal kaip tik būtų palaikęs tuos lietuvius, kurie nenorėjo unijos. Bet pagaliau ir šiandie S. N. yra dar reikalingas, nes ir dabar yra visokių maniakų, kurie vis galvoja apie kaž kokias unijas ar inkorporacijas.

Iš S. Nieviadomskio išvedžiojimų, kurie, pastebėtina, lietuvių tautoje sudaro visai aiškų nusistatymą, galima padaryti išvadą ir šiems laikams: tiek Lenkijai, tiek Lietuvai gali būti geriausia, jeigu abi valstybės bus nepriklausomos. *A. P.*

*) Nors autorius aiškiai nepasako, bet iš visko galima spręsti, kad jis unijomis laiko visus aktus, pasirašytus tarp Lietuvos ir Lenkijos. Tuo tarpu kai kurie lenkų istorikai stengiasi išaiškinti, kad pav. Krėvės ir kiti aktai, išskiriant Liublino uniją, buvę inkorporacinio pobūdžio. A. P.

Lietuviški terminai amatininkams

Pradėjus lietuviams savarankiai gyventi, daug ko trūko, atsirado daugybė svarbių reikalų, kurie būtinai reikėjo spręsti skubomis. Iš tokių mums trūkstamųjų dalykų buvo ir yra dar ligi šiol labai jaučiama savosios terminologijos stoka. Mūsų visokių specialybių amatininkai įvairiems savo įrankiams bei darbams pavadinti ligi šiol trūksta pilno savo vardyno. Ypač šį trūkumą jaučia Vilniaus krašto lietuviai amatininkai. Bet maža kuo geriau yra su terminais ir Lietuvos valstybėje. Ir ten įvairiems įrankiams pavadinti vartojami dažniausiai nelietuviškos kilmės žodžiai. Tačiau seniai jau rūpinamasi savąja terminologija.

Gimtoji Kalba, kuri duoda nemaža įvairių terminų filosofijai, psichologijai ir kitoms mokslo šakoms, 1938 metų lapkričio numerio klausimų skyriuje, atsako klausėjui dėl kai kurių amato terminų. Išrašysime čia klausimą ir atsakymą, tikėdamėsi, kad siūlomais lietuviškais terminais galės pasinaudoti kiekvienas, kas turi reikalo su žemiau minimais įrankiais:

Kl.: Kuo pakeistini *šriūbštokas, šriūbas, bormašina, kurvimetras, špuntoblis?*

Ats: Šriubštokas pasiskolintas iš vokiečių žemaičių Schruwstock greičiausiai ne tiesiog, bet per lenkus. Liaudinė etimologija iš jų dar pasidarė *šliukštoką* (o Švenčionių krašte *šiurštoką*. Red.).

Kadangi kalvis šriūbštoku veržia, dirbamą daiktą jame įsiveržia, tai iš šio veiksmažodžio reikėtų darytis ir lietuviškąjį vardą. Nusižiūrėjus į tokius žodžius, kaip *slėgtuvai* (sūriui slėgti), *karštuvai, mintuvai, vytuvai* (siūlams vyti), *rištuvai* (šluotoms, linams rišti), galima vartoti ir *veržtuvai*. Šis įrankis sudėtas iš kelių dalių, todėl, rodos, geriau tiktų daugiskaitos lytis. Bet pagal *galąstuvas, kultuvas, riestuvas* (audeklui staklėse riesti) galimas ir *veržtuvas*.

Šriūbui lietuviškasis pakaitas yra sraigtas, — ai, duotas dar senosios terminologijos komisijos.

Bormašina (iš vokiečių Bohrmaschine) lietuviškai vadintina *gręžiamoji mašina*. Jeigu ji labai paprasta, sakysime, rankoje valdoma, galėtų tikti stačiai *gręžtuvas*.

Kurvimetru matuojamos kreivės, taigi ir pakaitu teiktinas *kreivėmatis*.

Špuntoblis ir kai kuriose tarmėse špuntobelis (plg. vok. Spundhobel) susijęs su veiksmažodžiu *špuntuoti*, kurio svetimesnė lytis yra *špuntavóti* (iš lenkų szpuntować), ir daikta vardžiu *špuñtas* (iš lenkų szpunt). Lenkai vėl yra skolinęsi iš vokiečių *Spund*, o vokiečiai iš romanų kalbų (plg. italų spuntare), kurioms lotyniškas pro žodis yra *punctum*, „dūris, skylė". Taigi žodis, ligi mus pasiekdamas, yra ėjęs per rankų rankas. Todėl reikėtų pagalvoti ar apskritai beverta *špuñtas, špuntuoti* ir *špuñtoblis* iš mūsų kalbos mesti. Bet žmonių kalba vis tik turi ir savų žodžių: *skrosti* „špuntuoti", *išskroda, įskroda* „špuntas" (įskrodžiamasis). Pvz., sakoma: lubas reikia ne suobliuoti, bet *skróste suskrosti*. Iškiląjį špuntą, kur į išskrodą įeina, galima būtų pavadinti *añtskroda*. Špuñtoblis vėl būtų *skrodžiamasis õblius* arba tiesiog *skrostùvas*.

Šie keli įrankių pavadinimai gali būti pavyzdžiu, kaip kai kada galėtume „pasidaryti" trūkstamųjų terminų ir mes patys. Juk visokių rūšių mūsų esamieji ir būsimieji specialistai yra daugiausia kilę iš lietuviškų kaimų ir šeimų, supranta savo gimtosios kalbos dvasią ir reikale galėtų užuot svetimais terminais vertęsi, savų lietuviškų „nusikalti".

—*as*.

LITERATŪROS KRONIKA

Lietuvos valstybėje netrukus turi išeiti didelis leidinys apie Lietuvą 20 nepriklausomo gyvenimo metų sukakčiai paminėti. Leidinys parašytas keleto autorių. Čia A. Merkelis rašo apie Antaną Smetoną, dr. J. Puzinas apie priešistorinę Lietuvą, prof. Ig. Jonynas ir dr. A. Šapoka apie Lietuvos istoriją, dir. V. Kėmežys rašo Lietuvos periodikos apžvalgą, Step. Vykintas rašo apie literatūrą, muz. Vl. Jakūbėnas apie muziką, dail. A. Valeika apie meną ir P. Andriušis apie teatrą. Leidinį redaguoja St. Vykintas (XX A.).

A. Vaičiulaičio „Valentina", kuri ypač žymi yra savo kalbos gražumu ir taisyklingumu, dabar verčiama į latvių kalbą ir dalimis spausdinama „Sejėjo" žurnale.

Lietuvių Rašytojų D-ja paskyrė į žuri komisijos literatūros kūriniams premijuoti šiuos narius:

S. Nerį, A. Vaičiulaitį, J. Grinių, J. Keliuotį ir J. Ambrazevičių.

(L. Ž)

Mirė čekų didysis rašytojas Karolis Čapekas. Šio garsaus čekų rašytojo vardą žino visas pasaulis. Jo kūriniai buvo išversti į 25 pasaulio kalbas, o jo pjesės buvo žinomos viso pasaulio teatrams. Žymiausias K. Čepeko veikalas yra „Pasikalbėjimai su Masaryku". Žymesni K. Čapeko scenos veikalai yra šie: „Naujasis Adomas ir Ieva" ir „Vabzdžio žaidimas". K. Čepekas, kurio dabar liūdi visa čekų tauta, yra buvęs artimas mirusio prezidento Masaryko bičiulis. Miręs rašytojas pernai Čekoslovakijos tragiškiausiomis dienomis kalbėjo: „...Mes dar sulauksime, kad melo ir jėgos Babilonas sutrupės, istorijos rato negalima sulaikyti".

Tačiau didžiajam čekų rašytojui, išgyvenusiam tragingiausias savo tautos dienas, neteko susilaukti šviesesnių dienų. x.

Neseniai iš spaudos išėjo jauno rašytojo Stasio Tamulaičio filosofinio turinio novelės, „Rudens melodijos". Novelėse yra filosofiškai vaizduojamas šių dienų provincijos inteligentų ir įvairių valdininkų dvasinis ir medžiaginis gyvenimas.

Paliestas čia provincijos inteligentų ir šiaip įvairių valdininkų gyvenimas.

Cvirkos pasakos. „Sakalas" išleido rašytojo Petro Cvirkos stilizuotas liaudies pasakas vaikams ir jaunimui, vardu „Kupriukas muzikantas". Iliustravo dail. Stepas Žukas.

Istorinis romanas. Neseniai „Spaudos Fondas" išleido Žemaičių krašto rašytojos Stasės Vaineikienės istorinį romaną iš Žemaičių baudžiauninkų gyvenimo, vardu „Vaišvila". Šiuo veikalu „Spaudos Fondas" užbaigė 1938 metus, išleisdamas šiais metais net šimtą įvairaus turinio ir žanro literatūros veikalų.

—Neseniai sukako 80 metų nuo V. Kudirkos gimimo dienos. Ta proga kitame „Kultūrinių Žinių" puslapyje apie V. Kudirką parašysime daugiau.

DĖMESIO, TAUTIEČIAI!

Lenkijoje yra įstatymas, išleistas 1924 m. VII.31 d., kuris nustato: mažumos, jei jų valsčiuje yra bent 25 nuošimčiai, gali deklaracijomis reikalauti savos kalbos, kaip dėstomosios įvedimo į mokyklas. Jų prašymas išklausomas, jei 40 vaikų tėvai įteikia teisėtu terminu ir būdu deklaracijas.

1938 m. lapkričio 25 dienos švietimo ministerio įsakymas, paskelbtas 1938 metų gruodžio 2 d. (Dz. U. R. P. Nr. 94 poz. 637) ir galiojąs nuo dienos paskelbimo įneša į to įstatymo vykdymą svarbių nuostatų. Ministerio įsakymas sako: mokyklos kalbą nustato kuratorius pasiūlius inspektoriui; kalba nustatoma 7 metams: deklaracijos reikia įteikti lapkričio mėnesį, bet šiais mokslo metais (1938/9) galima jas įteikti nuo gruodžio 1938 m. 10 d. iki 1939 m. sausio 10 dienos; deklaracijos turi būti rašomos ir įteikiamos tėvų ar teisėtų globėjų; tėvų ar globėjų parašus tvirtina notarai, valsčių valdybos ir starostijos; 25 nuošimčių lietuvių buvimas valsčiuje nustatomas iš paskutinio gyventojų sąrašo, deklaracija įteikiama mokyklų inspektoriui, tai daro kiekvienas pats, asmeniškai; deklaraciją turi teisę įteikti tie tėvai, kurie turi mokyklos amžiaus vaikų (nuo 7 m. iki 14).

Inspektorius, gavęs deklaraciją, tiria: a) ar yra valsčiuje 25% lietuvių, b) ar pasirašęs deklaracijojoje gyvena mokyklos rajone, c) ar tikrai yra tėvas motina, teisėtas globėjas. Jei suranda 40 vaikų tėvų deklaracijas, skelbia valsčiuje ar prie šaltyšiaus namų mažumos kalbos įvedimo reikalą, kad lenkų tėvai galėtų sužinoti ir turėtų laiko pareikšti savo valią. Tam skiriamas šiemet vasario mėnuo. Lenkai savo valią turi pareikšti irgi deklaracijomis. Jei valstybinės kalbos prašys bent 20 vaikų tėvai, mokykloje bus perpus vartojamos abi kalbos.

Deklaracijų įteikimo terminas baigiasi *š. m. sausio 10 dieną*, laiko lieka labai nedaug, o jei šiemet neįteiksime deklaracijų, tai kuratorija nustatys mokyklos kalbą savo nuožiūra ir ji bus privaloma per 7 metus. Tiesa, įsakymas palieka kuratorijai teisę savo iniciatyvą (noru) keisti mokyklos kalbą ir 7 metų bėgyje, bet vargiai mūsų naudai ji panorės tos teisės imtis.

Taigi nors laiko duota mažai, nors apsižiūrėjome vėlai, bet darykime skubotai, ką dar galime padaryti. Rašykime deklaracijas, neškime valsčiun parašus patvirtinti, ar geriau eikime ten su deklaracijomis pasirašyti (beraščių parašą atstos kryžiukai įrašyti prie reiškėjų ir reiškėjų parašu patvirtinti) ir reikalaukime, kad viršaičiai (vaitai) patvirtintų mūsų parašus, tada neškime deklaracijas pas inspektorių žiūrėkime, kad tai padarytume ne vėliau sausio 10 d., o geriau diena anksčiau visokiems netikėtumams išvengti. Tai labai svarbi mūsų tautinė pareiga ir kas ją išpildys, parodys daug tautinio susipratimo ir pasišventimo tautos reikalams.

Deklaraciją reikia rašyti šitaip:

Deklaracija

Ja niżej podpisany(a) . . . . .
imię i nazwisko
obyw. Rzeczypospolitej Polskiej, narodowości litewskiej, mieszkaniec . . . . . . gminy . . . .
nazwa wsi nazwa
powiatu . . . . jako ojciec
nazwa
(matka—opiekun prawny) będącego(ych) w wieku szkolnym dziecka (dzieci):
1) . . . .
2) . . . . (imiona dzieci wypisać)
3) . . . .
na podstawie art. 3 ustawy z dnia 31 lipca 1924 r., zawierającej niektóre postanowienia o organizacji szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 79, poz) wyrażam życzenia, aby w publicznej szkole powszechnej w . . . .
(nazwa miejscowości)
był wprowadzony język nauczania litewski
Dnia . . . . . 1939 r.

Do Inspektoratu Skolnego
w . . . .

DEKLARACIJA

Vietos lenkų spaudoje („Słowo") užtikome tokį pareiškimą:

„Mes, Demokratų klūbas Vilniuje ir lietuvių visuomenės atstovų grupė, apsvarstę dabartinę lietuvių gyventojų buitį Lenkijos Respublikos ribose, vienu balsu pripažįstame teisingu ir neatidėliotinu:

A. 1) Užtikrinti lietuviams gyventojams Lenkijos Respublikos ribose mokymo laisvę žemesnėse ir vidurinėse mokyklose;

2) įsteigti Stepono Batoro Universitete Vilniuje lietuviškos filologijos katedrą;

3) užtikrinti lietuviams gyventojams laisvę burtis į politinio, kultūriniai — švietimo, mokslo ir ekonominio pobūdžio organizacijas ir įstaigas;

4) nevaržyti lietuviams gauti darbą ir tarnybą valstybės ir savivaldybių įstaigose;

5) lygiai svarstyti lietuvių gyventojų reikalus vykdant žemės reformą, taip pat faktinai nevaržyti lietuvių perkant nejudomybę kaimuose ir miestuose.

Šiuos postulatus iškeliame giliai įstikinę, kad jie patenkins neginčytinus ir teisingus lietuvių gyventojų reikalus mūsų krašte ir kad jie sudaro būtiną sąlygą taikaus ir lojalaus sugyvenimo Lenkijos Respublikoje.

B. Iš antros pusės pripažįstame būtinu, kad visi anksčiau nupasakotieji dėsniai rastų atitinkamą lygiavertiškumą santykyje Lietuvos valdžios ir visuomenes su tokiais pat neginčytinais ir teisingais lenkų gyventojų reikalais Lietuvos Respublikoje, kaipo būtina sąlyga taikaus ir lojalaus sugyvenimo Lietuvos valstybėje.

Demokratų Klūbo vardu pasirašė: prof. M Kridl, adv. B. Krzyżanowski, b. atstovas ir senatorius, adv. R. Szabelski, red. H. Romer-Ochenkowska, H. Kapowa, red. L. Abramowicz, adv. W. Abramowicz, b. senatorius, red. W. Węckowicz, adv. H. Sukiennicka, prof J. Rudnicki, prof. St. Srebrny, prof. A. Zygmund, prof. E. Elzenberg, prof. W. Sukiennicki, prof. B. Zawadzki, G. Kosinska, A. Zawadzka, K. Francikowska, W. Milwid.

Lietuvių visuomenės vardu pasirašė: Pirmin. K. Stašys, pirmin. A. Krutulys, dir. A. Mačionis, dir. M. Šikšnys, red. V. Žilėnas, red. J. Cicėnas, V. Narbutas, dir. A. Petraitis, kun. pirmin. K. Čibiras, kun. pirmin. A. Viskantas, red J Jankauskas, mgr. V. Dasys, mgr. H. Horodničius, mgr. E. Horodničiūtė, mgr. V. Martinkėnas, inž. M. Čibiras, mgr. A. Juškevičius, inž. M. Kraužlys, St. Šulija, mgr. B. Untulis, dr. J. Markavičius.

Vilnius, 1938 m. XII-31 d.

Vienintelės Vilniaus krašto lietuvių Vilniaus Vytauto Didžiojo Gimnazijos mokytojai su direktoriumi M. Šikšniu priešakyje

Tarptautiniai santykiai 1938 metais

Užvertę paskutiniuosius 1938 metų lapus ir pradėję gyventi naujųjų metų dienas, savaites ir mėnesius, pažvelkime į prabėgusius senųjų metų įvykius, kurie pasireiškė tarptautinėje politikoje, suglauskime juos ir padarykime išvadas ir bent netolimos ateities perspektyvas.

Toks politinis balansas duos mums vaizdą, kokiose aplinkybėse gyveno tautos ir valstybės praėjusiais metais ir koks bent apytikris likimas laukia Europos ir su ja susirišusių kitų kraštų. Kalbant apie tai, reikia prisiminti, kad kaip pavienių asmenų, taip ir valstybių gyvenime veikia dėsnis, pagal kurį dabartis ir artimiausia ateitis yra tik nuosekli tąsa praeities. Kokį grūdą pasėjai vakar, tokį ryt ir piausi. Štai šis dėsnis pasitvirtino tarptautinėje politikoje praėjusiais metais.

Tie metai galima pavadinti Vokietijos ofenzyvinės (puolimo) politikos metais. Per ištisus metus Vokietija taikiu būdu visuose frontuose vedė atkaklų ir energingą puolimą, o kitos valstybės tiktai gynėsi ir tai labai nevykusiai. Visa Europos politika sukėsi apie Berlyną. Bet jeigu paieškotume tos politikos pradžios, tai tektų prisiminti net 1935 metus.

Kada Italija pasiekė aukščiausią ofensyvinės politikos laipsnį, ji tada pradėjo žygį į Abisiniją. Prieš šį žygį buvo pavartotos sankcijos, kurios parodė, kad Europa yra bejėgė, prieš bet kurios didžvalstybės neteisėtumą. Be to, tos sankcijos stumte įstūmė Italiją Berlyno glėbin ir po to atsirado garsioji ašis, iš kurios susidarė antikomunistiškas trikampis Rymas—Berlynas—Tokio. Ši ašis suardė Vakarų Europos bloką (Italija su Prancūzija ir Anglija) ir leido laisvai užimdinėti Hitleriui vokiškus ir pusiau vokiškus kraštus, o Musolinis buvo (ir yra) Hitlerio padėjėjas, kuris pradedant žygiu Abisinijon, nuolat drumstė vandenį Viduržemio jūroje ir Afrikoje, tuo atitraukdamas Prancūzijos ir Anglijos dėmesį nuo Europos reikalų, o Hitleris, naudojosi, kur galėdamas. Musolinio žygių metu išmėginęs Paryžiaus ir Londono bejėgiškumą, Tautų Sąjungos parodišką galybę ir įvairių blokų ir santarvių vien tik popierinę reikšmę, Hitleris drąsiai sukūrė Didžiąją Vokietiją.

Taigi dar 1935 m. buvo pralaužtas Europos status quo frontas ir išmestas to fronto gynėjams ginklas iš rankų. O praėjusieji metai buvo tos kovos tąsa. Tiesa, praėjusiais metais toji kova pasiekė, gal būt, aukščiausį laipsnį. Tai buvo audringiausi ir labiausiai neramūs pokariniai metai. Keletą kartų taika kabojo kaip ant plauko. Ir jeigu karas nekilo, tai vien dėl to, kad valstybės dar nepasiruošusios ir bijojo rizikuoti. Hitleris tai puikiai jautė, ir be jokių kompromisų vykdė savo planus ne tik užsienio politikoje, bet ir valstybės viduje.

Jo griežti, vidaus politikos įvykdyti planai nesukeldavo vokiečių tarpe pasipriešinimo vien dėl to, kad juos pateisindavo ir užmaskuodavo užsienio laimėjimai. Didžiausias ir reikšmingiausias Hitlerio žingsnis vidaus politikoje praėjusiais metais, tai kariuomenės vadovybės valymas. Būtent, kovo 4 d. Hitleris pašalino iš kariuomenės keliasdešimts aukštųjų generolų su maršalu Blombergu ir gen. Fritšu priešakyje. Tai buvo kariuomenės suhitlerinimas ir išvalymas tų žmonių, kurie, nors ir jo šalininkais būdami, buvo priešingi jo varomai politikai. Tai buvo rizikingas žingsnis. bet jam pavykus paaiškėjo, kad Hitleris turi milžinišką pasitikėjimą ne tik visuomenėje, partijoje, bet ir kariuomenėje. Be to, paėmęs į savo rankas visą kariuomenę ir tuo pačiu metu žymiai pakeitęs diplomatinį korpusą su Ribentropu priešakyje, Hitleris pradėjo ruoštis dviem didžiausiems savo praėjusių metų žygiams, būtent Austrijos ir Sudetų prijungimui prie Vokietijos.

Prieš pirmąjį, kuris įvyko kovo 11 dieną, Europoje buvo didelė netvarka. Ispanijoje vis dar nesimatė jokio galo. Vyriausybininkai metų pradžioje buvo pradėję didelę ofenzyvą Teruelio fronte, kuo buvo labai susirūpinęs Musolinis. Prancūzijoje liaudies frontas taip mylėjosi, kad kas savaitė keitė savo vyriausybes: sausio 14 d. atsistatydino Šotano vyriausybė, o sausio 18 d. ją vėl sudarė tas pats Šotanas, kad vasario 9 d. vėl atsistatydintų ir pavestų Bliumui, kuris po 3 savaičių irgi turėjo kapituliuoti. Anglijoje tuo metu konservatorių tarpe kilo irgi nesusipratimų. Ministeris pirmininkas Čemberlenas, nepatenkintas griežta antiitališka ir antivokiška užsienio reikalų ministerio politika, atstatė Edeną ir jo vieton pakvietė Halifaksą. Bet šis persiorientavimas atitraukė Angliją nuo svarbiausių įvykių, kuriuos ruošė Berlynas. Sovietų Rusijoje vyko „trockistų, šnipų, parsidavėlių, kontrevoliucionierių" valymas ir šaudydamas (kovo 2 d. Rykovo, Bucharino, Jagodos ir kitų byla). Net ir Rumunija pergyveno tuo metu vieną augringą bandymą, būtent su Gogos vyriausybe, kuri buvo sudaryta 1937 metų pabaigoje, užsiangažavusi į hitlerišką darbą, turėjo pasitraukti vasario 11 diena ir užleisti Mironui Christeai.

Tokiose politinėse sąlygose Hitleris drąsiai ir sklandžiai apsidirbo su Austrija. O Austrijos tragedijos atgarsis buvo Lietuvos-Lenkijos konfliktas, pasibaigęs kovo 19 diena.

J.

KORESPONDENCIJOS

Viln.-Trakų apskr.

Kuršiai, Valkininkų valsč. *Išvažiavo gera mokytoja.* Šiame sodžiuje 8 metus mokino vaikus naminiu mokymu mokytoja Zofija Stakauskaitė—Vinciūnienė. Paskutiniais metais daugiausia mokino lietuviškų poterių, katekizmų ir lietuviškų giesmių. Daug vaikučių subūrė Eucharistijos Karžygių kuopelėn.

Be to, vaikus ragindavo skaityti jų laikraštėlius „Aušrelę", „Varpelį", padėdavo įsigyti lietuviškas maldaknyges, lietuviškus giesmynėlius, o kas neįstengdavo nusipirkti, tiems nupirkdavo savo pinigais.

Bet atsirodo žmonių, kurie, būdami atšalę nuo tikėjimo, mokytojos darbo nesuproto ir ėmė jai kenkti. Ryšium su tuo valsčiaus policija mokytojai liepė iš Kuršių išvažiuoti. Mokytoja išvažiavo. Sodžius dabar neturi jokios lietuvės mokytojos.

Tokių pavyzdžių pasitaiko ir kai kur kitur. Atsiranda žmonių, kuriems tikėjimas jau visai nerūpi. Vienas kitas, varydamas iš savo tarpo lietuviškus religinius papročius, sakosi dirbą gerą tautišką darbą tuo tarpu gyvenimo pavyzdžiai rodo, kad jie, kenkdami tikėjimui, tuo pačiu varo ir žalingą mūsų tautai darbą. Štai ryškiausias, pavyzdys Kuršių mokytojos išgyvenimas.

Svečias.

Mergažeris, Varėnos valsč. *Dėl mokytojo.* Čia yra nelietuviška pradžios mokykla. Mokytojas nelietuvis. Mokykloje pagal programą turėtų būti lietuvių kalbos pamokos ir tikyba turėtų būti dėstoma lietuvių kalba. Mokytojas, nemokėdamas lietuvių kalbos, šių pamokų nedėsto.

Prieš šiuos mokslo metus vaikų tėvai nusiuntė apskrities mokyklų inspektoriui prašymą, kad atsiųstų kitą mokytoją ir kad jis mokintų nuolatos, nes dabartinis mokytojas mokina savaitėje tik tris kartus Tėvai iki šiol dar nesą gavę jokio atsakymo.

— Mergažeryje „Aido" ateina 11 egz Jį prenumeruoja daugiausia vyresnieji. Jaunesnieji mažiau domisi spauda. Jų tarpe atsiranda tokių, kuriems daugiau rūpi dėgtinė, kortos ir rūkymas; rūko net maži vaikai. Liūdni reiškiniai.

M. P—kas.

Noškūnai, Varėnos valsč. *Čia kitaip.* Noškūnų lietuvių jaunimas yra tautiškai susipratęs; jis nuo apylinkės jaunimo neatsilieka. Dabar, kai čia jau nebėra nei Liet. Šv. Kazimiero D jos skyriaus, nei „Ryto" skaityklos, sunkiau yra gauti knyga. Bet vietos jaunimas be spaudos vis dėlto neapseina. Knygas pirkinėja, o laikraščius išsirašo. Dabar į Noškūnus ateina „Aido" 19 egz., „Viln. Žodžio" 7 egz., vienkartinių leid. 12 egz. Nėra nė vienos šeimos be laikraščio. Daugiausia skaito jaunimas. Susirinkęs vakarais paskaito knygų, laikraščių, padainuoja lietuviškų dainų ir pažaidžia tautiškų žaismų. Neatsilieka ir vaikai.

Noškūnų dainininkai susirenka savaitėje du kartu į vieną vietą ir pasimokina, pasipratina giedoti religinių lietuvių giesmių ir dainuoti dainų. Jam padeda vietos gyventojas buv. mokytojas B. Mačiulis.

Kadangi vietos pradžios mykykloje vaikai lietuviškai nemokinami, tai tėvai juos lietuvių kalbos pamokina namie.

Noškūniečiai yra susirūpinę, kada jie vėl galės turėti savo lietuviškų draugijų skyrius ir lietuvišką skaityklą. Tuo domisi ir seneliai. Jie sako: „O kad mes nors prieš mirtį galėtumėm susilaukti to, ką neseniai esame turėję!".

B. Skrojotojas.

Lydos.apskr.

Smilginiai, Rodunės valsč. *Byla dėl medelių.* Pro Smilginius eina nuo Rodunės į Vosiliškes plenta. Šaltyšiaus paraginti žmonės apsodino jį beržeiais. Buvo daug prigijusių. Kartą atvažiavęs iš Rodunės kooperatyvų organizatorius Spuziakas pasakė, kad tie medeliai ilgai nebūsią, nes kai bus išskirstyti sodžiai į viensėdžius kelio kryptis pakitės ir medeliai nueisią niekais. Nuo to laiko prasidėjo medelių naikinimas. Tą darbą daug kas matė ir didelės bėdos nedarė.

Bet štai „drogomistras" Poličevskis vietos lietuvių gyventojų Joną Radzevičių apskundžia apskrities storastijai, kad jis beardamas keletą medelių pažeidęs. Storasta J. Rodzevičių nubaudė 60 auks. Nubaustasis kreipėsi pas valsčiaus vaitą, norėdamas pasiteirauti, kodėl taip įvyko. Besikalbant buvo susiginčyta. Teismas nubaudė jį 6 mėn. arešto ir 100 auks. piniginės baudos. Apeliuota aukščiau.

N—tasis.

„AIDĄ" skaitei pernai — skaityk ir šiemet!

KRONIKA

Dėkojama už sveikinimus

Naujųjų Metų proga esu gavęs nuoširdžių sveikinimų Vilniaus krašto lietuviams iš Jungtinių Amerikos Valstybių: Amerikos Lietuvių Sporto Komiteto, Amerikos lietuvių laikraščių: „Sandaros", „Margučio", Anglijos, Austrijos lietuvių, Kaune viešėjusio Vilniaus „Varpo" choro ir iš paskirų asmenų: Amerikoje gyvenančių lietuvių — adv. Bagdžiūno, d-ro Bierio, kun. Linkaus, kompozitoriaus Vanagaičio ir kitų.

Už visus gautus sveikinimus Vilniaus krašto lietuvių visuomenės ir savo vardu nuoširdžiai dėkoju ir taip pat visiems linkiu ramių, gerų ir laimingų 1939 metų.

K. Stašys.

Dėl naujos draugijos įstatų

Mūsų visuomenė jau žino, kad vietoj uždarytos Lietuvių Mokslo Draugijos Vilniuje steigiama Lietuvių Mokslo Mylėtojų Draugija. Jos įstatai paruošti ir įteikti Vilniaus vaivadijos įstaigai patvirtinti praėjusio mėnesio 24 dieną.

Tenkindami savo skaitytojų šiuo reikalu rodomą susidomėjimą, teiravomės pas šios draugijos steigėjus, kada jie susilauksią įstatų patvirtinimo. Mums paaiškinta, kad jie iki šiol apie tai iš Vaivadijos Įstaigos dar nesą gavę jokio pranešimo.

Siunčiamas kalendorius ir deklaracijos

Su šiuo numeriu siunčiama visiems „Aido" prenumeratoriams nemokama dovana — sieninis paveiksluotas vieno lapo kalendorius.

Be to, provincijoje gyvenantiems prenumeratoriams dar siunčiamos mokyklų reikalu deklaracijos, kad mūsų žmonės, kur bus reikalo, jomis galėtų kuo greičiausiai pasinaudoti.

„Varpo" choras turi pasisekimo

Vilniaus lietuvių „Varpo" choras Kaune rado nepaprastai daug simpatijų ir paramos. Į jo surengtą valstybės teatre koncertą buvo susirinkę nepaprastai daug žmonių. Jo dainavimą pagyrė visa Kauno spauda.

Kitą dieną „Varpo" choras dainavo Kauno darbininkams Darbo Rūmų salėje. Ir čia jo dainavimas buvo sutiktas labai nuoširdžiai. Jam atsidėkodamas, darbininkų choras taip pat padainavo keletą dainų.

Naujuosius Metus „Varpo" choras pasitiko Kauno chorų tarpe. Jam ir čia padainavus, buvo sveikinimai ir įteikta dovanų. Sveikino chorai ir organizacijos. Vienas sveikintojų pranešė: „Čia chorui dovana neįteikiama. Ji bus nusiųsta į Vilnių, tai fisharmonija".

Sutinkant Naujuosius Metus chorą pasveikino Visuomeninio Darbo Vadybos generalinis sekretorius V. Vileišis, kuris palinkėjo ir ateityje lietuviška daina ugdyti lietuvio sąmonę.

Iš ten choras buvo nuvykęs į Karininkų Ramovę, kur gavo pamatyti Vytauto Didžiojo sėklyčią ir Valstybės Prezidento kambarį.

Naujųjų Metų dieną „Varpo" choras giedojo studentų bažnyčioje. Pamaldas laikė kun. K. Pukėnas. Po pamaldų choro dalyviai nuvyko prie Nežinomojo Kareivio kapo ir ten sudėjo visus vainikus ir gėles, kurias buvo gavę įvairių pasirodymų progomis.

Naujųjų Metų išvakarėse „Pavasario" Federacija chorui surengė vaišes. Jų metu chorą sveikino vysk. M. Reinys ir prof Pakštas. Sausio 1 d. chorui vaišes surengė „Jaunosios Lietuvos" centrinis choras. Sveikino šios s gos vadas Kaulėnas.

Sausio 2 d. choras išvažiavo dainuoti į Klaipėdą ir į kai kuriuos kitus miestus.

Meno ir Literatūros Draugijai pasveikinimas iš Paryžiaus

Vilniaus Lietuvių Meno ir Literatūros Draugija gavo iš Paryžiaus lietuvių menininkų artistiškai išpieštą adresą su šitokiais žodžiais:

„Lietuvos menininkai Paryžiuje, jausdami nuoširdų sentimentą, sveikina Kalėdų ir Naujųjų Metų proga Vilniaus Lietuvių Meno ir Literatūros Draugiją, dirbančią bendros idėjos židinyje".

Adresas pasirašytas 8 asmenų.

„Aido" prenumeratoriams provincijoje

Kartas nuo karto gauname nusiskundimų, kad „Aidas" provincijoje gaunama suvėluotai. Negalėdami kiekvienam atskirai aiškinti, šiuo žygiu norime trumpai šį dalyką nušviesti. „Aidas" Vilniaus geležinkelio stotyje atiduodamas yra antradieniais, ketvirtadieniais ir šeštadieniais (14 val. popiet). Tą dieną popietiniais traukiniais laikraštis išvežiojamas į provincijos stotis, o iš čia į paštus. Tuo būdu provincijos paštuose „Aidas" turėtų būti vėliausiai trečiadienį, penktadienį ir pirmadienį.

Manome, geriausia būtų, kad dėl laikraščio ankstyvesnio gavimo prenumeratoriai patys su paštų įstaigomis susitartų, nes anksčiau sužymėtos „Aido" išsiuntimo tvarkos mes pakeisti negalime.

Pametami maži vaikai

Vilniaus miesto gatvėse dažnai randama pamesti maži vaikai. Juos pameta vargingos bedarbių, benamių šeimos. Pavyzdžiui, sausio 3 d. Vilniaus gatvėse rasta 11 pamestų mažų vaikų. Visi jie nugabenti į miesto prieglaudas.

Užpuolimas dienos metu

Sausio 3 d., pačiame vidudienyje buvo padarytas nepaprastai drąsus ir akiplėšiškas užpuolimas. Šv. Jono ir Universiteto gatvių kertėje nežinomi piktadariai užpuolė einantį paštininką ir stengėsi iš jo atimti iš pašto žmonėms neštus pinigus. Plėšikai staigiu kirčiu paštininką parbloškė ir lupo iš jo krepšį su pinigais. Paštininko būta stipraus žmogaus. Jis iš karto sugriebė ir, kad ir parblokštas, stengėsi kovoti. Kilus triukšmui, užpuolikai paspruko.

Pradžioje buvo paleista žinia, kad užpuolikai suspėję pagrobti nemaža pinigų. Bet vėliau išaiškinta, kad pinigų nepagrobta.

Ryšium su šiuo užpuolimu ta pačią dieną Vilniaus policija suėmė visą eilę įtariamų asmenų.

Atvažiuoja Vokietijos žydai

Iš Vokietijos ištremti žydai pasiekia ir Vilnių. Dalis tokių trem tinių jau gyvena netoli Vilniaus vadinamoje Vilniaus Kolonijoje. Dabar Vilniaus lenkų laikraščiai praneša, kad artimiausiomis dienomis į Vilnių būsią atvežta dar 300 iš Vokietijos ištremtų žydų.

Redakcijos atsakymai

D—tei. Žinios iš Vasiūnų negalėjome įdėti.

Ąžuolynui. Neįdėjome, nes kito apie tą patį buvo parašyta anksčiau.

Tverečėnui. Tokis sieninis, rankraštis parašytas laikraštėlis nėra drau džiamas, žinoma, jeigu jame nėra priešvalstybinių minčių. Kai tokį laikraštėlį turėsite, prašome apie tai parašyti mums korespondenciją.

Jovaišai. Korespondenciją gavome. Įdėti negalėjome, nes vis tiek jos būtųte nepamatę.

Juzutei. Palaukisme geresnės progos.

KARAS KINIJOJE

— Karo veiksmai Kinijos centre nutilo. Japonai, matyt, buria jėgas tolimesniam žygiui, kurio ilgai laukti neteks. Kinijos pietuose, prie Kantono, mūšiai taip pat susilpnėjo.

— Kinų tarpe yra kilę nesusipratimai. Vyriausios kinų partijos (kuomintangas) pirmininko pavaduotojas išvyko iš Kinijos į Hangkongą. Iš pradžių buvo skelbiama, kad jis atvyko pas anglus prašyti jų paramos ir tarpininkavimo. Dabar paaiškėjo, kad jis pabėgo, prisivengdamas Čangkaišeko keršto. Mat, tas žymus kinietis pasisakė, kad jau metas būtų taikytis su japonais, juo labiau, kad jie dabar nestato tokių sunkių sąlygų, kokias statė anksčiau. Dabar jis išleido į kiniečius ir į Čangkaišeką atsišaukimą, kviesdamas juos taikytis. Čangkaišekas paskelbė tą kuomintango šulą bėgliu ir išdaviku. Visa tai rodo, kad kinų tarpe vienybė nyksta ir jų atsparumas mažėja.

— Japonai šiuo metu valdo visą Kinijos pajūrį, kur eina didžiausia prekyba su Europa ir Amerika. Japonai pradėjo varžyti kiniečių prekybą su užjūrio valstybėmis ir jau pridarė nemaža joms nuostolių. Amerika, Anglija ir Prancūzija pradėjo protestuoti ir reikalauti, kad japonai pagerbtų jų sutartis su kinija. Japonija atsakė, kad būklė dabar yra pasikeitusi, tad reikia tuo reikalu iš naujo tartis. Suinteresuotos valstybės, kad ir labai nenori, bus priverstos pradėti derybas su Japonija.

KARAS ISPANIJOJE

— Generalinis nacionalistų kariuomenės štabas pateikia daug smulkių žinių apie vietoves, kuriose eina kautynės. Iš pranešimo matyti, kad mūšiai jau yra virtę poziciniais ir nacionalistams vis sunkiau darosi praskinti sau kelią priekin. Mūšiai nepaprastai atkaklūs, ištisi kaimai ir mažesni miesteliai sulyginami su žeme, nuo jų nebelieka kartais nė ženklo. Abiejų pusių nuostoliai gana dideli. Dabar visas kairysis upės Segre krantas jau yra patekęs į nacionalistų rankas.

— Nacionalistų lėktuvai šiomis dienomis subombordavo Taragonos, Valencijos ir Barcelonos miestus. Barcelonoje žuvo apie 60 žmonių ir daugiau kaip 100 sunkiai sužeista.

— Vyriausybininkų Ispanijoje prezidentas Azana per priėmimą yra pareiškęs Prancūzijos pasiuntiniui, kad respublikonų Ispanija yra linkusi pabaigti karą.

— Madride sprogo amunicijos sandėliai. Sandėliai buvo įtaisyti miesto viduryje ir sprogimo metu žuvo nemaža žmonių. Spėjama kad tai yra gen. Franko šalininkų darbas.

Mirė Romanas Dmovskis

Šio mėn. 2 dieną netoli Lomžos mirė ligšiolinis Lenkijos nacionalistų (endekų) vadas Romanas Dmovskis.

Velionis dar prieš karą, būdamas Rusijos Dumoje, jau buvo žymus lenkų visuomenės vadas. Didžiojo karo metu pirmininkavo Paryžiaus lenkų komitetui, kuris rūpinosi Lenkijos nepriklausomybės pripažinimu. Dmovskis Lenkijos vardu 1919 metais pasirašė Versalio sutartį. Vėliau aktyviai dalyvavo Lenkijos politiniame gyvenime, po 1926 metų įvykių iš politinio gyvenimo pasitraukė.

Dmovskis yra parašęs visą eilę politinio pobūdžio veikalų, kurie yra nemažos vertės ir visas lenkų nacionalistų veikimas — ideologija remiasi Dmovskio raštais.

Endekų partijos vadovybė norėjo R. Dmovskį palaidoti Poznanės katedroje, bet kardinolas Hlion das nesutiko.

Čekoslovakijoje uždarinėjami laikraščiai, o Rumunijoje ministrams įvedamos uniformos

Jau buvo rašyta, kad nuo šio mėn. 1 dienos Prahoje yra uždaryta keli vokiečių kalba leisti dienraščiai; jų tarpe nuo 1921 metų leistas artimas buvusiam prezidentui Benešui dienraštis „Prager Presse". Taip pat uždarytas vokiškas dianraštis „Bohemia", kuris ėjo 111 metų. Didžiausią tačiau sukėlė sensaciją laikraščio „Praskie Noviny" uždarymas. Šis čekų laikraštis buvo leidžiamas jau XVII amžiuje ir dabar buvo pradėjęs 259-us metus.

Tuo pačiu metu spauda praneša, kad Rumunijoje visiems ministrams įvesta uniforma. Kartu ministrams ir naujos organizacijos nariams įsakyta sveikintis rankos pakėlimu.

Įvairu-įdomu

Didžiojo karo aukos

Apskaičiuota, kad didžiajame kare dalyvavo 60 milionų karei vių, kurių 9½ milijonų žuvo, vadinasi 15% dalyvavusių. Kritusiųjų tarpe europiečių buvo 9 mil.

Kaip žinome, kariavo šie kraštai: Iš vienos pusės — Vokietija, Austro-Vengrija, Turkija, Bulgarija — buvo 21.200.000 karo dalyvių, kurių 3.540 000 užmušta (16,5%), sužeista 7.300.000 (34,2%) ir į nelaisvę buvo patekę 3.250.000 (16).

Iš kitos pusės kariavo: Rusija, Prancūzija, Anglija, Italija, Serbija, Rumunija, Belgija, Montenegro, Graikija, Portugalija, Japonija, Jungtinės Amerikos Valstybės — sudarė iš viso 39.000 000 (Rusija viena 14.000.000). Karo dalyvių, kurių buvo užmušta 5.768.000 (16%), sužeista 13.768.000 (38%) ir į nelaisvę buvo paimta 4.286 000 (12%).

Didžiausias užmuštųjų nuošimtis buvo prancūzų (21,1%) — viso 1.340.000.

Vokiečių užmuštų procentas 19,6 — viso 2.150.000; sužeistųjų — 41% arba viso 4.000.000 žm.

Kada žmogus daugiausia auga

Profesorius Landois sako, kad tuojau po užgimimo, kūdikio didumas vidutiniškai imant, yra lygus 2/7 dalim būsimo suaugusio kūno, yra greičiausio augimo tarpas. Pirmais metais žmogus užauga apie 20 centimetrų, antrais metais 10 centimetrų, trečiais — apie 7 centim., nuo 5 ligi 6 metų amžiaus užauga, vidutiniškai imant, kasmet apie pussešto centimetro. Po 20 m. amžiaus pastebimas labai mažas augimas. Po 50 metų amžiaus kūno dydis ima mažėti, ir tas sumažėjimas gali siekti iki 6 ar 7 centimetrų ligi 80 metų amžiaus.

Kūdikio kūno svoris, toliau aiškina profesorius Landois, sudaro 1/20 dalį suaugusio žmogaus svorio, mažėja pirmomis 5 ar 7 dienomis po užgimimo. Po 10 dienos naujagimio kūno svoris vėl prilygsta tam svoriui, kurs buvo gimimo dieną. Pirmais kūdikio gyvenimo metais jo svoris trigubai padidėja. Vyro svoris yra didžiausias 40 metų amžiaus sulaukus. Sulaukus apie 60 m. amž. svoris nusistovi. Penkerių metų amžiaus kūdikio svoris yra du kartus didesnis už vienerių metų amžiaus kūdikio svorį, dvylikos metų vaiko svoris yra du kartu didesnis už penkerių metų vaiko svorį.

Prieš keletą metų švedų mokslininkas Dr. Gustav Nylin paskelbė labai įdomius savo tyrinėjimus. Jis įrodė, kad greičiausiai žmogus auga aukštyn pavasarį, bet rudenis ir žiemos mėnesiais gauname daugiau svorio. Kai greičiau augame, mažiau tegauname svorio, kai daugiau gauname svorio, augimas mažėja. Dr. Nylinas savo bandymus darė su mokyklinio amžiaus vaikais.

Kiek kaštuoda naujoviškas karas

Tautų apsiginklavimas šiandien reikalauja pasakiškų sumų iš valstybių iždinių. Žinovai sako, kad sulyginus su Did. Karo laikais, mūsų laikų karas turėtų kaštuot 4 kartus daugiau: šiandien pabrangę karo medžiaga, ir įvairūs nauji ginklai ir įrankiai yra brangesni, negu buvo. Čia paduodama keletą skaitmenų, kurias amerikiečiai ekspertai surankiojo iš kinų — japonų karo.

Šešių divizijų armija, kurioje yra 150.000 vyrų su 300 patrankų, kas dieną suvartoja, vidutiniškai imant, 2.000 tonų didelių šovinių, 1.000 tonų mažųjų ginklų (šaulių ir kulkosvaidžių) amunicijos ir 100 tonų orinių bombų. Ta reiškia, kad tokio dydžio armija (6 divizijų) kas dieną suprogdina kariškos medžiagos už 10 mil. auks. Kiekvienas šovinys, paleistas iš 75 mm patrankos, kaštuoja apie 60auks.; šrapnelinis šovinys kaštuoja apie 85 litus; lėktuvo mėtoma bomba kaštuoja apie 2.500 auks.

Sunku apskaičiuoti oro karo išlaidas. Oro eskadrilė iš 60 lėktuvų vienu puolimu gali numesti 100 tonų bombų, o viena tona tokių bombų kaštuoja apie 5.000 auks., tad vienas puolimas turėtų kaštuoti bent 500.000 auks... Naujoviškas amerikiečių karo laivas su visais įrengimais kaštuoja nemažiau 350 mil. auks., vadinasi du kartus daugiau, negu Did. karo metu. Vienas vėliausio modelio lėktuvas — bombonešis kaštuoja apie pusantro milijono auks...

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Wilno, ul. Dąbrowskiego 5—1. Telefonas 29-59. Administracija priima nuo 9 iki 13 ir nuo 16 iki 18

REDAKCIJA gaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 3 doleriai. Atskiro numerio kaina 10 skatikų. Skelbimų kaina: tik ketvirtame puslapy — 20 skatikų už eilutę.

Wydawca-Leidėjas Liudvikas Cicėnas — Drukarnia-Spaustuvė „RUCH" Wilno, Tatarska 6. Telef. 21-83. — Redaktor-Redaktorius Vincas Budrevičius